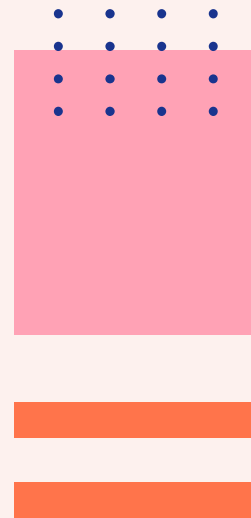
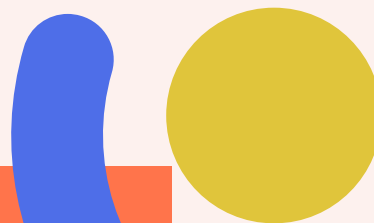
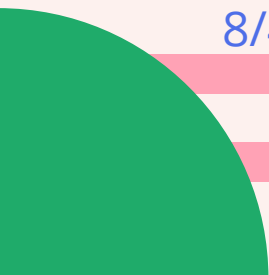

Psychologie celoživotního vývoje

VÝVOJ OSOBNOSTI & IDENTITY

Lenka Martinec Nováková, PhD.
lenka.novakova@fhs.cuni.cz

8/4/2021

VÝVOJ OSOBNOSTI & IDENTITY

s důrazem na školní věk, pubertu a adolescenci

01

OSOBNOST & TEMPERAMENT

Obecné poznámky k vývoji
osobnosti & temperamentu

02

SIGMUND FREUD

Vývojová psychoanalytická
teorie psychosexuálního
vývoje osobnosti

03

CARL GUSTAV JUNG

Teorie individuace

04

JAMES MARCIA

Vývoj sebeuvědomování a
sebepečení & úrovně
identity

05

ROLLO MAY, ABRAHAM MASLOW

Vývojové formy osobnosti,
seberealizace

06

MEZİPOHLAVNÍ ROZDÍLY, GENDEROVÁ IDENTITA

ve středním dětství a pubertě

Vývojová psychologie

Kateřina Thorová

Proměny lidské psychiky od početí po smrt

POVINNÁ LITERATURA

Vývoj osobnosti

(str. 267 – 295)

*kromě Freuda, Junga, Eriksona
(pokryto samostatnou přednáškou)*

Rozdíly ve vývoji mezi pohlavími

(str. 297 – 305)

OSOBNOST: NATURE ~~VS.~~ NURTURE

Kombinace *relativně* trvalých a konzistentních vlastností člověka

Celoživotní vývoj interakcí genů a prostředí

Mechanismy vývoje osobnosti:

(1) dědičnost

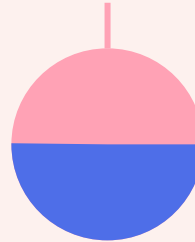
(2) stochastický mechanismus

(3) transakční mechanismy

Klíčová výzkumná otázka: nakolik je vývoj spojený či nespojený?

±50%

OSOBNOSTNÍ RYSY
podíl dědičnosti 50%
(Caspi et al., 2005)

Psychologie celoživotního vývoje 2021
VÝVOJ OSOBNOSTI & IDENTITY

Ann. Rev. Psychol. 2005. 56:453-84
doi: 10.1146/annurev.psych.55.090902.141913
Copyright © 2005 by Annual Reviews. All rights reserved.

PERSONALITY DEVELOPMENT: Stability and Change

Avshalom Caspi

Social, Genetic and Developmental Psychiatry Research Center, Institute of Psychiatry, King's College London, London, England SE5 8AF, and Department of Psychology, University of Wisconsin, Madison, Wisconsin 53706; email: a.caspi@iop.kcl.ac.uk

Brent W. Roberts

Department of Psychology, 603 East Daniel Street, University of Illinois, Urbana-Champaign, Champaign, Illinois 61820; email: bbroberts@cyrus.psych.uiuc.edu

Rebecca L. Shiner

Department of Psychology, Colgate University, Hamilton, New York 13346; email: rshiner@mail.colgate.edu

Key Words personality dynamics, temperament, longitudinal methods, individual differences

Abstract In this review, we evaluate four topics in the study of personality development where discernible progress has been made since 1995 (the last time the area of personality development was reviewed in this series). We (a) evaluate research about the structure of personality in childhood and in adulthood, with special attention to possible developmental changes in the lower-order components of broad traits; (b) summarize new directions in behavioral genetic studies of personality; (c) synthesize evidence from longitudinal studies to pinpoint where and when in the life course personality change is most likely to occur; and (d) document which personality traits influence social relationships, status attainment, and health, and the mechanisms by which these personality effects come about. In each of these four areas, we note gaps and identify priorities for further research.

CONTENTS

THE STRUCTURE OF PERSONALITY: DEVELOPMENTAL CONSIDERATIONS	454
The Perils and Promise of Studying Personality Structure Across the Life Course	455
A Developmental Taxonomy of Higher- and Lower-Order Traits	456
Directions for Future Developmental Work on Personality Structure	460
THE ORIGINS OF INDIVIDUAL DIFFERENCES IN PERSONALITY: CONTRIBUTIONS FROM BEHAVIORAL GENETICS	461
New Directions in Behavioral Genetic Studies of Personality	462

BIG FIVE (Costa & McCrae, 1992)

Openness

Conscientiousness

Extraversion

Agreeableness

The Big Five Personality Traits

Neuroticism

VLIV TEMPERAMENTU

- z velké části vrozený, ale **nepředurčuje**, jak se člověku bude v životě dařit
 - silně ovlivňuje základní psychické vlastnosti

3 roky

vyprofilování temperamentu →
krystalizace osobnosti

15 min → 2 namísto 1

- jedna z domén temperamentu: **sebekontrola**
- **Stanfordský marshmallow experiment**
(Walter Mischel)
- 4 – 6 let

STABILITA OSOBNOSTI

Osobnost je *relativně* stabilní

– v některých údobích více než v jiných.

50 let

- největší stabilita osobnosti
- naopak jen „mírná“ do 3 let

6 let

- dá se zhodnotit svědomitost (u 3-4 letých méně spolehlivě hodnotitelná)
- významně ovlivňuje školní výsledky

STABILITA OSOBNOSTI

Osobnost je *relativně* stabilní

– v některých údobích více než v jiných.

35 let

- počátek stability osobnosti?
(psychosociální zralost)

po 40. roce

- ↓ otevřenosti k novým zkušenostem
- extraverte, emoční stabilita bez větších změn
- ↑ přívětivosti a svědomitosti?

(Roberts et al., 2006)

VÝVOJ TEMPERAMENTU

Temperament = souhrn konstitučních rysů a charakteristik osobnosti, které dlouhodobě ovlivňují prožívání, emoční reaktivitu, sebeřízení a chování.

Lidé se liší (mj.) v prahu reaktivity, v rychlosti zpracování podnětu, v latenci odpovědi a intenzitě a délce reakce.

Významně jej ovlivňují genetické, neurochemické a neuroanatomické faktory.

Temperamentové typy **po 3. roce života** zůstávají **relativně stabilní**.

Obecně souvislost mezi temperamentem a osobností existuje, ale je poměrně slabá.

Rothbart et al. (2001)
Putnam et al. (2006)

VÝVOJ SEBEPOJETÍ (IDENTITY)

IDENTITA

(sebepojetí) je soubor názorů člověka vztažený k vlastnímu „já“.

zahrnuje

sexuální orientaci,
profesní zaměření,
osobní světonázor...

Kdo jsem?

Kam patřím?

Co chci?

Kam jdu?

vyvíjí se

už od dětství (ne až v adolescenci, jak se dříve myslelo)

vliv na ni mají

sebereflexe, jak se k nám chovají druzí lidé,
kulturní (náboženské)
vlivy, normy, hodnoty...

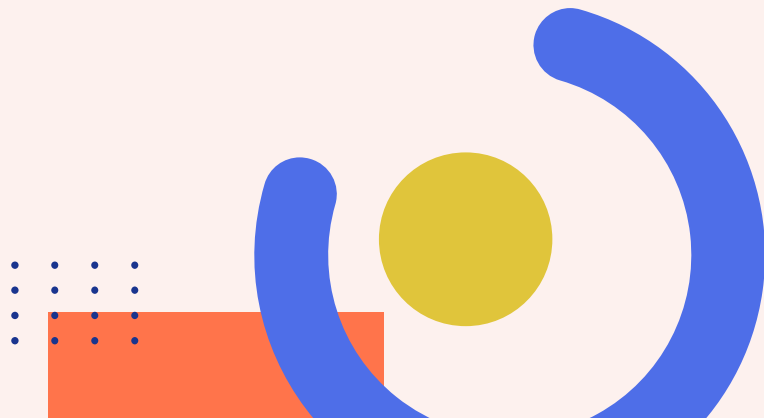
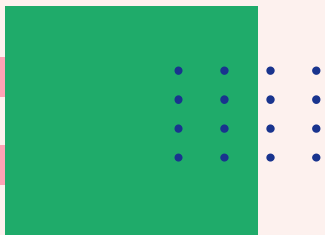
VÝVOJ SEBEPOJETÍ (IDENTITY)

do 7-8 let

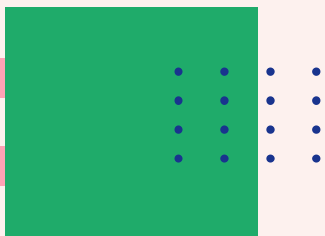
Otázky typu „Víš, že se to přeci nedělá, tak proč to děláš?“ jsou řečnické, ne výchovné.

7-12 let

Rozvíjí se schopnost introspekce a sebereflexe (a metakognice), dítě si již více uvědomuje své myšlení.

VÝVOJ SEBEPOJETÍ (IDENTITY)

HLAVNÍ FAKTOR

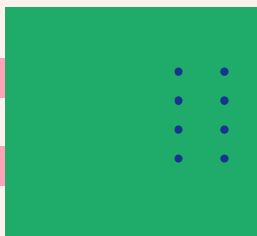
je u školáků stále rodina, ale přidává se i **škola** – známkování a (ne)oblíbenost u spolužáků.

SEBEHODNOCENÍ

u školáka velmi závisí na mínění ostatních lidí. Je klíčové, aby byl(a) i přes dílčí nezdary celkově kladně přijímán(a) – a aby to věděl(a).

VÝVOJ SEBEPOJETÍ (IDENTITY)

OD PUBERTY DÁL
je člověk schopen o sobě
přemýšlet v **abstraktních**
pojmech

JAMES MARCIA

Osobnost se skládá z mnoha
identit, které se vztahují k různým
životním oblastem.

Vyvinul **Interview stavu identity.**

4 FORMY IDENTITY

podle Jamese Marcii

NEVLASTNÍ

(PŘEJATÁ, UZAVŘENÁ)
bez přemýšlení převzal(a)
identitu a názory okolí

NEVLASTNÍ

MORA
TORIUM

MORATORIUM

(ODLOŽENÁ)
oscilace mezi názory,
strach ze závazků

DIFUZNÍ

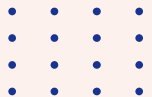
(ROZPTÝLENÁ)
povrchnost, zmatečnost,
nezájem o hledání identity

ROZPTÝ
LENÁ

AUTEN
TICKÁ

AUTENTICKÁ

dosažena po vlastním
namáhavém hledání,
sebe přijetí, sebeocení

sebeúcta

(self-esteem)

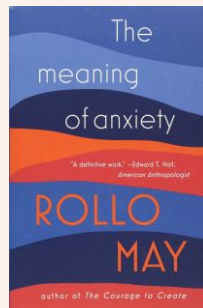
vnější faktory: jak dítě přijímají druzí, zda ho chválí,
jak zapadá do kolektivu vrstevníků

vnitřní faktory: temperament, sociální dovednosti,
schopnost vyrovnat se s problémy a **resilience**

4 VÝVOJOVÉ FORMY OSOBNOSTI

podle Rolla Maye

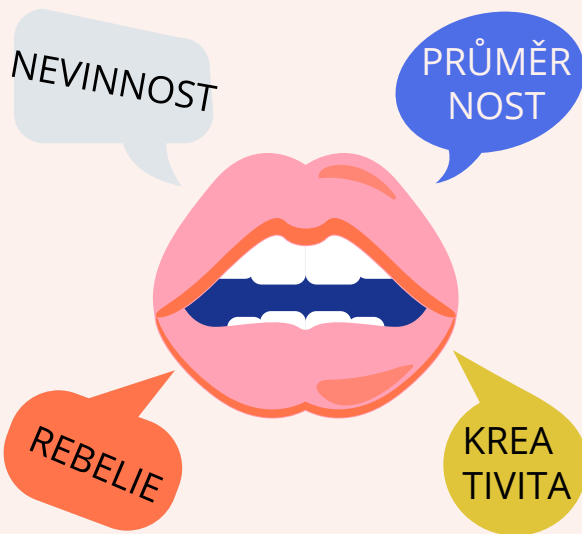

NEVINNOST

Infantilní typ, který zůstal na této úrovni, má sny, ale nedostatek vůle.

REBELIE

...je běžná a přirozená u dětí a dospívajících, ale pokud u ní zůstane → nezodpovědný rebel.

NUDA A KONVENCE

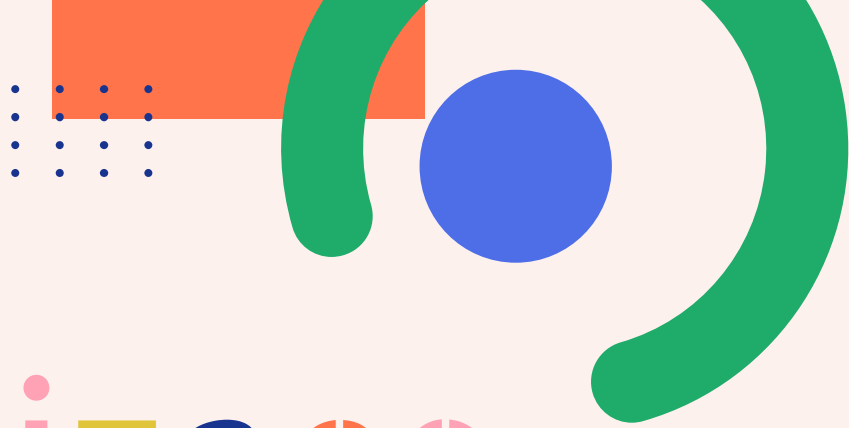
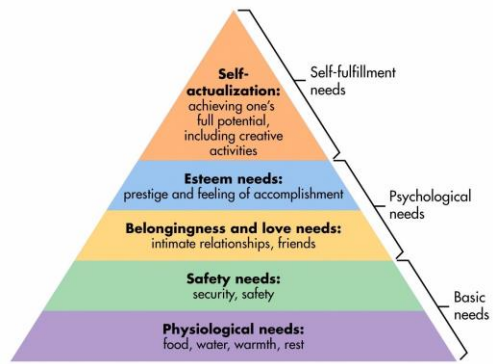
Obyčejnost. Naučil(a) se zodpovědnosti, ale je namáhavá → uchýlí se ke konformitě, tradici.

AUTENTICITA

Čelí úzkosti odvahou a to ho (ji) posouvá ve vývoji kupředu.

Nejde o klasická věkově podmíněná stadia!

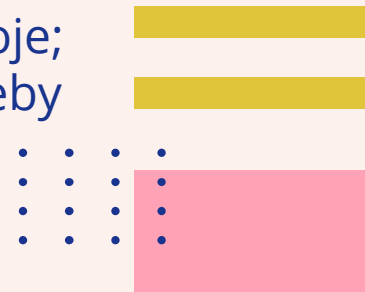

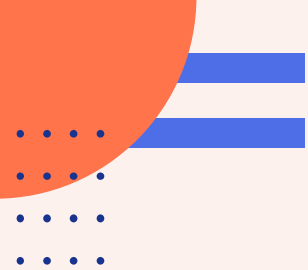

seberealizace

(self-actualisation)

- schopnost dosáhnout svého plného potenciálu
- motivace k růstu
- **Abraham Maslow:** jde o závěrečné stadium vývoje; aby bylo docíleno, musí být naplněny základní potřeby
- vyžaduje specifické osobnostní charakteristiky

osobnost

temperament

Big Five

sebeúcta

sebepojetí

mechanismy stochastické
a transakční

seberealizace

formy identity

ZDROJE

OBRÁZKY

- http://socioemotional.weebly.com/uploads/4/9/9/7/49975819/8536492_orig.jpg
- [https://www.verywellmind.com/thmb/tUq6cQchqWEgN_2G5r9RAI9gmHg=/1500x1000/filters:no_upscale\(\):max_bytes\(150000\):strip_icc\(\)/2795422-article-the-big-five-personality-dimensions-5a9083fb6edd650036603137.png](https://www.verywellmind.com/thmb/tUq6cQchqWEgN_2G5r9RAI9gmHg=/1500x1000/filters:no_upscale():max_bytes(150000):strip_icc()/2795422-article-the-big-five-personality-dimensions-5a9083fb6edd650036603137.png)
- <https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/81cSVDJFAJL.jpg>
- <https://cdn.tinybuddha.com/wp-content/uploads/2015/02/Woman-hugging-heart.png>
- <https://www.simplypsychology.org/maslow-pyramid.jpg>
- https://www.guilford.com/authors/photos/Rothbart_Mary_K_116798.jpg

- Caspi, A., Roberts, B. W., & Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. Annual Review of Psychology, 56, 453-484. doi: 10.1146/annurev.psych.55.090902.141913
- Costa, P., & McCrae, R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five Factor Inventory (NEO-FFI). Professional Manual. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- May, R. (2013). Rollo May: The human dilemma (part one complete): Thinking allowed with Jeffrey Mishlove [Video file].
- Putnam, S. P., Gartstein, M. A., & Rothbart, M. K. (2006). Measurement of fine-grained aspects of toddler temperament: The early childhood behavior questionnaire. Infant Behavior & Development, 29(3), 386-401. doi: 10.1016/j.infbeh.2006.01.004
- Roberts, B. W., Walton, K. E., & Viechtbauer, W. (2006). Patterns of mean-level change in personality traits across the life course: A meta-analysis of longitudinal studies. Psychological Bulletin, 132(1), 1-25. doi: 10.1037/0033-2909.132.1.1
- Rothbart, M. K., Ahadi, S. A., Hershey, K. L., & Fisher, P. (2001). Investigations of temperament at three to seven years: The children's behavior questionnaire. Child Development, 72(5), 1394-1408. doi: 10.1111/1467-8624.00355
- Yang, M. (2020). Resilience and Meaning-Making Amid the COVID-19 Epidemic in China. Journal of Humanistic Psychology, 60(5), 662-671. doi: 10.1177/0022167820929215

Děkuji vám za
pozornost!

Life cannot be lived without anxiety.

The therapist's task, as Rollo May teaches, is to reduce anxiety to tolerable levels and then to use the anxiety constructively.

May (2013) taught that:

„What anxiety means is it's as though the world is knocking at your door, and you need to create. You need to make something. You need to do something. And I think anxiety, thus, is for people who have found their own heart and their own souls. For them it is a stimulus toward creativity, toward courage. It's what makes us human beings.“

Yang (2020)

May (2013)

